

Sygn. akt I ACa 99/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 września 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Zofia Kawińska-Szwed
Sędziowie :	SA Joanna Skwara-Kałwa SA Elżbieta Karpeta (spr.)
Protokolant :	Małgorzata Korszun

po rozpoznaniu w dniu 11 września 2012 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa J. S. i I. S.

przeciwko I. B.

o zapłatę

na skutek apelacji powodów

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 9 listopada 2011 r., sygn. akt I C 161/09

I. zmienia zaskarżony wyrok:

a) w punkcie 1. o tyle, że kwoty 7 295 złotych podwyższa do kwot po 25 000 (dwadzieścia pięć tysięcy) złotych,

b) w punkcie 3. przez jego uchylenie,

c) w punkcie 4. w ten sposób, że zasądza od pozwanej na rzecz powodów po 2000 (dwa tysiące) złotych na rzecz każdego z nich tytułem kosztów procesu;

II. zasądza od pozwanej na rzecz powodów po 886 (osiemset osiemdziesiąt sześć) złotych na rzecz każdego z nich tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt I ACa 99/12

UZASADNIENIE

Powodowie J. S. i I. S. domagali się zasądzenia od pozwanej I. B. na ich rzecz solidarnie kwoty 87.500 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia powództwa do dnia zapłaty oraz kosztów procesu według norm przepisanych. Kwoty tej dochodzili jako zachowku należnego im z tytułu powołania pozwanej do dziedziczenia po ich babci B. O., z pominięciem ich jako spadkobierców ustawowych.

Następnie ograniczyli swoje żądanie do kwoty 50.000 zł, tj. po 25.000 zł dla każdego z nich z ustawowymi odsetkami oraz zwrotu kosztów procesu. W pozostałej części cofnęli żądanie.

Pozwana w odpowiedzi na pozew wniosła o oddalenie powództwa podnosząc, że w skład masy spadkowej wchodzi tylko $\frac{3}{4}$ nieruchomości wskazanych przez powodów, a ponadto, że na nieruchomościach tych pozwana poczyniła szereg nakładów, które powinny być odliczone od masy spadkowej. Zarzuciła również, iż spadkodawczyni za swojego życia dokonała na rzecz ojca powodów dwóch darowizn, jedną w kwocie 7.500 zł w 1982 roku, a drugą w 1991 roku w wysokości 10.000.000 zł.

Sąd Okręgowy ustalił następujące okoliczności.

Niesporne było, że spadkodawczyni B. O. miała dwoje dzieci, syna W. S. i córkę I. B.. W. S. zmarł przed B. O., pozostawiając dwoje dzieci: I. S. i J. S.. B. O. zmarła 5 grudnia 2005 roku, pozostawiając testament, w którym jako jedyną spadkobierczynię ustanowiła pozwaną I. B..

W chwili śmierci spadkodawczyni była współwłaścicielką $\frac{3}{4}$ nieruchomości położonej w J. przy ul. (...) składającej się z dwóch działek o nr (...), o powierzchni odpowiednio 2612 m² i 2936 m², zapisanych w księdze wieczystej Sądu Rejonowego w Jaworznie za nr KW (...). Druga z tych działek była działką zabudowaną, na której zarówno spadkodawczyni, jak i pozwana czyniły nakłady. Pozwana była już współwłaścicielką w pozostałej $\frac{1}{4}$ tej nieruchomości.

Wartość rynkowa przedmiotowej nieruchomości, bez uwzględnienia nakładów, według stanu na datę otwarcia spadku, a cen z daty opracowania opinii, tj. lipiec 2010 roku, wynosiła 254.500 zł. Wartość rynkowych nakładów poczynionych na tą nieruchomość do daty otwarcia spadku stanowiła w sumie 79.700 zł., a zatem wartość rynkowa całej nieruchomości zamykała się kwotą 334.200 zł. Nakłady na nią poczyniły po połowie spadkodawczyni i pozwana ze swoim partnerem.

W 1981r. spadkodawczyni darowała swojemu synowi W. S., w związku z otrzymaniem przez jego rodzinę mieszkania, kwotę 7.500 zł. Drugą darowiznę w kwocie 10.000.000 zł uczyniła w 1990 r., gdy syn z rodziną zamieniali mieszkania na większe.

W okresie, gdy miała miejsce pierwsza z pożyczek przeciętne miesięczne wynagrodzenie w gospodarce uspołecznionej stanowiło kwotę 7.689 zł, natomiast w 1990r wynosiło nie całe 1.030.000 zł, w 2010 r. - kwotę 3.225 zł, a w II kwartale 2011r. kwotę 3.366 zł Wobec powyższego, udzielane pożyczki stanowiły w sumie około jedenaście średnich miesięcznych wynagrodzeń.

Odnosząc to do średniej z 2010 r., to jest odpowiednio do daty szacowania wartości nieruchomości, wartość obu pożyczek stanowiła kwotę 35.475 zł. Było to bowiem około 11 średnich miesięcznych wynagrodzeń co w rezultacie pomnożone przez 3.225 zł daje kwotę 35.475 zł. Gdyby dokonywać tego przeliczenia według wysokości średniego miesięcznego wynagrodzenia, przy przyjęciu jego wysokości w kwocie 3.366,11zł na II kwartał 2011r., to wartość obu pożyczek zamykałaby się kwotą 37.026 zł.

W październiku 2010 roku pozwana postawiła spadkodawczyni nagrobek, w związku z czym poniosła koszty w wysokości 3.370 zł.

Ta suma obniża wysokość spadku, w związku z czym wynosi on ostatecznie kwotę 290.980 zł.(wartość spadku pomniejszona o nakłady dokonane przez pozwaną 294.350 - 3.370 = 290.980).

Wysokość zachowku należnego obojgu powodom wynosi $\frac{1}{4}$ wartości masy spadkowej pomniejszoną o wartość dokonanej darowizny na rzecz ich ojca, a zatem kwotę 72.745 zł jako $\frac{1}{4}$ z kwoty 290.980 zł minus 37.026 zł, co stanowi 35.719 zł.

Pomiędzy stronami nie było sporne to, że powodom z tytułu zachowku należy się $\frac{1}{4}$ część czystej masy spadkowej. Sporna natomiast była wartość tej masy, a w konsekwencji wysokość zachowku. Tę wysokość Sąd Okręgowy ostatecznie ustalił na kwotę 72.745zł. kierując się przepisami art. 991 k.c. i następnymi.

W myśl art. 996 k.c. darowiznę uczynioną przez spadkodawcę uprawnionemu do zachowku zalicza się na należny mu zachówek, a jeśli uprawnionym do zachowku jest dalszy zstępny spadkodawcy, zalicza się na należny mu zachówek także darowiznę uczynioną przez spadkodawcę wstępnemu uprawnionego. Z kolei przepis art. 995 k.c. mówi, iż wartość przedmiotu darowizny oblicza się według stanu z chwili jej dokonania i cen z chwili ustalania zachowku, w związku z czym, dokonując waloryzacji darowizny w porównaniu do II kwartału 2011r, wynosiłaby ona kwotę 37.026 zł, a zachówek 35.719 zł, co daje każdemu z powodów kwotę 17.860 zł.($72.745 - 37.026 = 35.719$ zł) i uzasadnia roszczenie do takiej wysokości.

W punkcie 1 sentencji wyroku zasądzone zostały niższe kwoty na skutek pomyłki rachunkowej, do której doszło w trakcie odliczania wartości poczynionych nakładów. Sąd Okręgowy bowiem zasądził na rzecz każdego z powodów po 7.295 zł Faktycznie jednak roszczenie powodów uzasadnione było do wysokości po 17 859,50 zł., natomiast dalej idące jako nieuzasadnione, zostało oddalone, oprócz tej jego części, w jakiej powodowie cofnęli żądanie, a pozwana wyraziła zgodę, i w której, na zasadzie art.355 k.p.c. postępowanie zostało umorzone.

Sąd Okręgowy uwzględnił żądanie powodów dotyczące ustawowych odsetek od żądanej kwoty, gdyż znajdowało ono uzasadnienie w art. 481k.c. w związku z art. 476 k.c. Pismem z dnia 24.11.2008r. wezwali pozwaną do zapłaty na ich rzecz zachowku w terminie do 4.12.2008r., a pozwana żądanej należności z tego tytułu nie uiściła.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art.100 k.p.c., ponieważ powodowie ponieśli znaczną część kosztów postępowania, to jest opłatę od pozwu i uiścili kwotę 1.500 zł zaliczki na opinie biegłych , a pozwana z wpłaconej przez siebie zaliczki, w takiej samej wysokości, otrzyma po zakończeniu postępowania zwrot kwoty 1.172.13 zł. Sąd ponadto miał na uwadze okoliczności sprawy, a mianowicie to, że powodowie faktycznie mogli nie być zorientowani w sprawie darowizny na rzecz ojca wobec czego trudno aby w takiej sytuacji byli obciążeni skutkami swojej niezawinionej niewiedzy.

Apelację od tego wyroku wnieśli powodowie zarzucając naruszenie prawa materialnego, a to art. 991 i nast. k.c. oraz 996 k.c. przez bezzasadne przyjęcie nieprawidłowej kwoty masy spadkowej, będącej podstawą do obliczenia należnego powodom zachowku. Nadto zarzucali nieprawidłowe odliczenie kosztów nagrobka, a także błędy w ustaleniach faktycznych polegające na ustaleniu faktu i wysokości poczynionych przez spadkodawczynię na rzecz ich ojca darowizn.

W oparciu o podniesione zarzuty domagali się powodowie zmiany wyroku przez zasądzenie na ich rzecz kwot po 25 000 zł., a także zasądzenia na ich rzecz kosztów procesu.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja była w całości uzasadniona.

Słuszny okazał się zarzut poczynienia błędnych ustaleń, ale wyłącznie w zakresie dokonanej przez spadkodawczynię darowizn na rzecz ojca powodów. Nie było podstaw do kwestionowania poprawności ustalenia przez Sąd Okręgowy faktu dokonania darowizn przez B. O. na rzecz swego syna, a ojca powodów. Zgodne i spójne ze sobą zeznania świadków M. i A. K. – osób które w 1981 i na przełomie 1990/91r. udzielały B. O. pożyczki, wręczonej następnie ojcu powodów zostały prawidłowo przez Sąd Okręgowy ocenione jako wiarygodne. Okoliczności udzielenia pożyczek z przeznaczeniem na konkretny cel – poprawę warunków mieszkaniowych ojca powodów i jego rodziny są wiarygodne

w świetle zasad doświadczenia życiowego i zawodowego. Jednakże przy przeliczaniu wartości dokonanych darowizn Sąd Okręgowy dopuścił się pomyłki wynikłej z pominięcia istotnej okoliczności wynikającej z zeznań świadków M. i A. K.. Otóż świadek A. K. potrafił przypomnieć sobie, że pożyczka udzielana w 1981r. stanowiła jednomiesięczne jego wynagrodzenie za pracę, natomiast pożyczka udzielana w 1990 lub 1991r. stanowiła równowartość jego dwóch miesięcznych wynagrodzeń. Oznacza to, że do wyliczeń aktualnej wartości dokonanych przez spadkodawczynię darowizn przyjąć należało wartość trzech miesięcznych wynagrodzeń, a nie – jak błędnie przyjął Sąd Okręgowy – jedenastu. Wartość darowizny podlegającej odliczeniu winna zatem wynieść 10 100 zł. (3 366 zł. x 3).

Wbrew zarzutom apelacji Sąd Okręgowy prawidłowo odliczył również z wartości udziału w nieruchomości spadkowej wysokość kosztów poniesionych przez pozwaną na nagrobek dla spadkodawczyni. Przy obliczaniu wysokości zachowku należy bowiem ustalić tzw. czystą wartość spadku, którą stanowi różnica między wysokością aktywów wchodzących w skład spadku a wysokością długów spadkowych. W myśl art. 922 § 3 k.c. do długów spadkowych zalicza się m.in. koszty pogrzebu w wysokości zwyczajowo przyjętej.

Korygując we wskazanym zakresie obliczenia wysokości należnego powodom zachowku ustalić zatem należało, że powodom należny jest zachówek w wysokości po 31 322,50 zł. Wartość nieruchomości spadkowej (udziału $\frac{3}{4}$ przypadającego spadkodawczyni) po odliczeniu wartości nakładów poniesionych na nieruchomość przez pozwaną wyniosła 294 350 zł. Od tej wartości odliczyć należało koszty nagrobka w wysokości 3 370 zł., co daje „czystą wartość spadku” w wysokości 290 980 zł. Należny powodom zachówek stanowić miał bezspornie $\frac{1}{4}$ tej kwoty łącznie na oboje powodów, czyli 72 745 zł. Od tej kwoty odjąć należało wartość darowizn w wysokości 10 100 zł., czyli do podziału na dwoje powodów z tytułu zachowku była kwota 62 645 zł. Ponieważ powodowie ograniczyli żądanie domagając się tytułem zachowku od pozwanej jedynie kwoty 50 000 zł., czyli po 25 000 zł. na rzecz każdego z powodów, a prawidłowo obliczony zachówek przewyższa żądane kwoty, zatem żądanie zasądzenia zachowku w łącznej wysokości 50 000 zł. było w pełni uzasadnione.

Z tych względów apelacja powodów podlegała w całości uwzględnieniu na mocy art. 386 § 1 k.p.c. w ten sposób, że zaskarżony wyrok zmieniony został przez zasądzenie na rzecz powodów kwot po 25000 zł. z żądanymi odsetkami oraz przez uchylenie, jako bezprzedmiotowego punktu 3 wyroku oddalającego w pozostałej części powództwo. Zasądzone również zostały na rzecz powodów na mocy art. 98 § 1 k.p.c. koszty postępowania pierwszo instancyjnego w wysokości po 2000 zł. na rzecz każdego z powodów. W ich skład wchodzi opłata od pozwu wyliczona od kwoty 25 000 zł. (1250 zł) oraz 750 zł. jako połowa uiszczonej zaliczki na koszt opinii biegłego.

Koszty postępowania apelacyjnego zostały zasądzone od pozwanej na rzecz powodów na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. w wysokości prawidłowo obliczonej opłaty od apelacji, wynoszącej po 886 zł. Wartością przedmiotu zaskarżenia była bowiem nie kwota 50 000 zł. – jak wskazali powodowie – lecz różnica między zasądzoną na rzecz każdego z powodów kwotą 7 295 zł., a żądaną kwotą 25 000 zł., czyli kwota 17 705 zł. Resztę niezasadnie pobranej opłaty od apelacji zwróci Sąd Okręgowy powodom na mocy art. 80 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.